

Factsheet

Verantwoord op pad

Anders Werken in de Zorg (AWIZ) heeft als doel om met minder tijd en inspanning, betere zorg en een fijne werkomgeving te leveren. Het programma richt zich op het arbeidsmarkt vraagstuk en het vergroten van cliënt- en medewerkerstevredenheid in de Verpleging, Verzorging en Thuiszorg (VVT). Binnen AWIZ wordt onderzoek gedaan naar slimme technologische oplossingen die de zorg efficiënter, beter en minder belastend voor zorgmedewerkers kunnen maken.

Deze factsheet focust op 'Verantwoord op pad', een project met GPS-trackers als technologische oplossing.

DE CONTEXT

De Wet zorg en dwang (Wzd) heeft als doel het voorkomen dat mensen onvrijwillige zorg krijgen. Het opendeurenbeleid, een reactie op de Wzd, is erop gericht om bewoners van zorgorganisaties meer vrijheden te geven. Zorgorganisaties worstelen met de precieze invulling van het opendeurenbeleid. Het is in de praktijk lastig om veiligheid en vrijheid te balanceren. Technologische oplossingen, zoals GPS-trackers kunnen hier mogelijk een rol in spelen.

"Je kan het dilemma veiligheid vs. vrijheid zien als een soort weegschaal: je moet voor jouw organisatie afwegen waar je het grootste blokje naar legt en welke oplossing daar bij past."

Manager zorg en innovatie, Amaliazorg

METHODE

Het onderzoek focust zich op de volgende vijf onderzoeksvragen:

- Wat is de visie van de zorgorganisaties op de thema's vrijheid, veiligheid en opendeurenbeleid, en welke rol spelen GPS-trackers hierin?
- Wat zijn de inclusie- en exclusiecriteria voor de inzet van GPS-trackers?
- Wat zijn de randvoorwaarden voor de inzet van GPS-trackers?
- Wat is de ervaring van zorgmedewerkers met de inzet van GPS-trackers?
- Ervaren cliënten stigma door het dragen van GPS-trackers en hoe beïnvloedt dit hun acceptatie?

Door middel van interviews, vragenlijsten, observaties en onderlinge uitwisselingsessies zijn deze vragen beantwoord.

DE TECHNOLOGIE

Een GPS-tracker is een apparaat dat gebruik maakt van het Global Positioning System (GPS) om de locatie van een persoon te bepalen (Figuur 1). Het maakt verbinding met satellieten die in een baan om de aarde draaien om de locatie te bepalen. GPS werkt minder goed in de binnenruimte omdat het apparaat dan geen verbinding kan maken met de satellieten. Voor effectieve inzet moeten de trackers daarom ook de locatie in het gebouw kunnen bepalen. Dit wordt vaak gedaan door (bluetooth of RFID) bakens die in het gebouw worden geplaatst. Zolang de tracker van een cliënt in verbinding staat met een baken, blijft de locatiebepaling voor binnen het gebouw actief. Zodra de tracker niet meer verbonden is met een baken, is de cliënt waarschijnlijk naar buiten gegaan, en wordt locatiebepaling door middel van GPS ingeschakeld.

Daarnaast zijn de GPS-trackers in dit project ook uitgerust met de functie om geografische zones in te stellen (geofences). Hiermee kunnen virtuele grenzen rond specifieke gebieden worden ingesteld. Deze zones markeren een gebied waar een cliënt verantwoord op pad kan gaan. Wanneer een cliënt met de GPS-tracker buiten de ingestelde zone komt, genereert de tracker een melding. Deze melding kan bij zorgmedewerkers of naasten binnenkomen, zij kunnen dan vervolgtacties ondernemen.

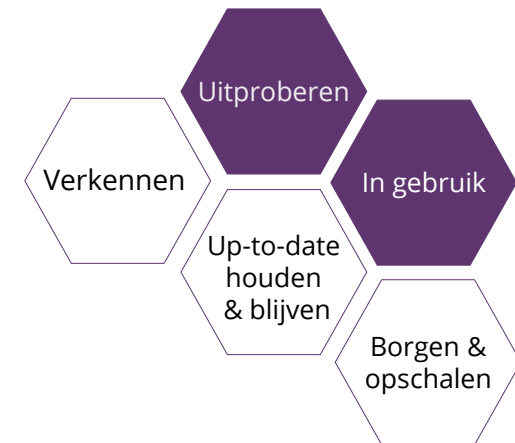

Figuur 1: Verschillende GPS-trackers die gebruikt of overwogen worden door de betrokken zorgaanbieders. Links: de Komy Nano van SafetyTracer. Rechts: de Otiom app van Otiom.

BETROKKEN ZORGAANBIEDERS

- Amaliazorg
- Groenhuysen
- 't Heem
- 't Hoge Veer
- St. Elisabeth
- Mijzo
- Surplus
- De Wijngaerd

GPS-trackers bevinden zich in het Honingraatmodel in de fasen "Uitproberen" en "In gebruik" (Figuur 2). Sommige organisaties zijn de trackers aan het testen om te beoordelen of deze aansluiten bij hun werkwijze en visie, terwijl andere organisaties de technologie al geïmplementeerd en in gebruik hebben.

Figuur 2: Het Honingraatmodel (Suijkerbuijk et al., 2021)

"Het probleem dat we willen oplossen met GPS-trackers, is dat we mensen die naar buiten willen en verkeersveilig genoeg zijn, deze vrijheid willen geven. Maar dat je wel af en toe kunt kijken waar ze zijn. Of als we niet weten waar een cliënt is, wat de realiteit kan zijn, dat je deze persoon ergens kan ophalen."

Verpleegkundige geresseur, Surplus

WAT IS DE VISIE VAN ORGANISATIES?

Alle organisaties benadrukken het belang van vrijheid en streven naar een beleid waarin (bewegings)vrijheid de standaard is, met **beperkingen van deze vrijheid als uitzondering**. De organisaties geven aan dat vrijheid wordt gezien als maatwerk. Hier moet gekeken worden naar de individuele behoeften van cliënten. Technologie, zoals GPS-trackers en domotica, wordt gezien als een **hulpmiddel** om vrijheid te ondersteunen, maar niet als een beperkend instrument (zoals het op slot houden van deuren).

BIJ WIE ZET JE GPS-TRACKERS IN?

Bij de deelnemende organisaties worden de volgende in- en exclusiecriteria gehanteerd:

Inclusiecriteria

Cliënten...

- die een verhoogd risico op verdwalen hebben;
- waarbij het niet duidelijk is hoe zij zich buiten zullen gedragen (tijdelijke inzet);
- die vanaf een bepaalde afstand de weg naar huis niet meer kunnen vinden;
- waarbij familie het nog spannend vindt dat ze alleen naar buiten kunnen (tijdelijke inzet);
- die een rechterlijke machtiging of in bewaringstelling hebben.

Exclusiecriteria

Cliënten...

- die geen dwaalgeschiedenis of risico op verdwalen hebben;
- die weerstand bieden of geen toestemming geven;
- die niet verkeersveilig zijn, waarbij de tracker onvoldoende veiligheid biedt;
- die ernstige mobiliteitsbeperkingen hebben waardoor zelfstandig bewegen niet mogelijk is;
- die nog prima met een smartphone overweg kunnen;
- die erg mobiel zijn en cognitief goed functioneren.

HOE ERVAREN ZORGMEDEWERKERS DE GPS-TRACKERS?

De volgende bevindingen zijn opgehaald met een vragenlijst ingevuld door 37 zorgmedewerkers.

Werkdruk, werkgeluk en stress. GPS-trackers dragen positief bij aan het werkgeluk (59% kleine positieve bijdrage, 22% grote positieve bijdrage) en het gevoel van betekenisvol werk (41% kleine positieve bijdrage, 43% grote positieve bijdrage). Medewerkers voelen zich door de tracker ondersteund in hun dagelijkse werkzaamheden. Stress- en werkdruk niveaus blijven voor de meeste medewerkers gelijk. Voor ongeveer 30% van de medewerkers is er een kleine verlaging van stress en werkdruk, terwijl ongeveer 10% een kleine verhoging ervaart.

Geruststelling en veiligheid van bewoners. Het grootste deel van de zorgmedewerkers voelt zich gerustgesteld over de veiligheid van hun bewoners en voelt zich comfortabel om bewoners meer vrijheid te geven doordat zij een GPS-tracker dragen. De medewerkers zijn verdeeld over of GPS-trackers bijdragen aan het gerustgesteld uitvoeren van andere taken. Ongeveer de helft is het hier mee eens, en de rest ziet geen verschil of is het er mee oneens.

Tijdsbesparing. Op de vraag of zorgmedewerkers meer of minder tijd besteden aan toezicht houden op bewoners nadat deze een GPS-tracker draagt, schat 35% in minder tijd te besteden, 38% ziet geen verschil en 27% schat in er meer tijd aan te besteden.

Verbeterpunten. Gebruiksgemak en effectiviteit worden wisselend beoordeeld, met name door meldingen die niet altijd worden gegeven op het juiste moment en de nauwkeurigheid van de locatie die soms tegenvalt.

WAT ZIJN DE RANDVOORWAARDEN?

- Een **heldere visie** op veiligheid, vrijheid en het opendeurenbeleid. Dit is cruciaal om alle betrokkenen mee te krijgen in de inzet.
- Informeer, betrek en train betrokkenen zo vroeg mogelijk.
- Zoek het financiële plaatje uit.
- Zorg dat de **Wifi en 4G** op orde is.
- Bekijk compatibiliteit met bestaande systemen.
- Bereid je voor op veranderende werkprocessen en maak afspraken over de **nieuwe verantwoordelijkheden** die komen kijken bij de inzet van de trackers.

Stel hierbij bijvoorbeeld de volgende vragen:

Wie bepaalt er in eerste instantie of een GPS-tracker bij een bewoner ingezet kan of gaat worden?

Wat doe je als een bewoner buiten de ingestelde zone komt?

Wat als er meerde bewoners tegelijk de weg niet meer zelfstandig terug kunnen vinden?

Wie gaat bewoners terugbrengen? Zijn er hierover afspraken tussen zorgmedewerkers en familie? Wat als deze afspraken er zijn maar familie bijvoorbeeld (tijdelijk) niet in de buurt is?

“De visie is “maximale bewegingsvrijheid voor iedere cliënt, tenzij...” Cliënten worden optimaal ondersteund zodat zij veilig en verantwoord kunnen gaan en staan waar zij willen, zowel binnen als buiten de locaties. De kwaliteit van bestaan van de cliënten staat te allen tijde centraal om een actief en zelfredzaam leven te leiden.”

Groenhuysen

Opdrachtgever:

Anders Werken in de Zorg Midden- en West-Brabant
Contactpersoon West-Brabant: Maud van Riel
maud.vanriel@anderswerkenindezorg.nl
Contactpersoon Midden-Brabant: Sanna Elsendoorn
sanna.elsendoorn@anderswerkenindezorg.nl

Auteurs Vilans:

Xandra van Megen, Tom van Hoesel, Kari Luijt, Henk Herman Nap, en Janna Alberts.

Disclaimer

Deze uitgave is met grote zorgvuldigheid en met gebruikmaking van de meest actuele gegevens tot stand gekomen. Ondanks onze zorgvuldigheid kunnen we er niet voor instaan dat de informatie in deze uitgave geen onjuistheden en/of onvolkomenheden bevat, we aanvaarden daar geen aansprakelijkheid voor. Op deze uitgave is de Creative Commons CC BY-NC-SA 4.0 licentie van toepassing. Dit betekent dat het gebruikt mag worden als wordt voldaan aan de daarin opgenomen voorwaarden.

Deze publicatie en het onderzoek gaat niet in op de toepasselijke wet- en regelgeving zoals de Medical Device Regulation, Cyber resilience act, AI act. De gebruiker moet zelf nagaan welke invloed de toepasselijke wet- en regelgeving heeft op zijn gebruik.

© Vilans, Februari 2025

Dit is Vilans

Vilans is de kennisorganisatie voor zorg en ondersteuning. We combineren ervaringen met kennis uit onderzoek, en maken daar praktische kennisproducten van die je meteen kunt gebruiken. Zo maken we met kennis de zorg nog beter, en kunnen mensen die zorg en ondersteuning nodig hebben leven zoals zij dat willen.

Vilans

www.vilans.nl